

«Ер Қобланның қыссасы» деген ат пенен бөлек-бөлек кітап етип Ашхабадта шығарады.

Илимпаз Н.Дәўқараевтың 1905-жылы профессор В.М.Мелиоранский «Едиге» жырының қырғызша-қарақалпақша вариантын бастырып шығарды. Бул вариант Ш.Уәлийханов жазып алған вариант, - деп тастыйықлайды. Илимпаз, соның менен бирге, «Едиге»нің қарақалпақ версиясы профессор И.Н.Березин тәрпіннен де 1862-жылы жазып алынғанын айтып өтеді [2:27].

Бул атап өтилген илимпазлардан басқа да академик В.Радлов, Ф.Корш, П.Мелиранский, А.Самайлович өз мийнетлерінде қарақалпақ фольклорын тийисли бахали материаллар жийнады.

1926-жылы қарақалпақтардың тилин хэм турмысын үйрениў мақсетинде Н.Баскаков келип ол қарақалпақ фольклоры, этнографиясы, тили бойынша мағлыў-матлар жийнады.

1930-жыллардан баслап қарақалпақ фольклорын үйрениўге жергиликли илимпазларды белсене қатнаса баслады. 1928-жылдың өзінде араб графикасы менен С.Мәжитовтың «Қарақалпақ әдебияти жыйынтығы» кітабы басылып шықты. Автор бул мийнетинде бир нешше эртеқ, нақыл-мақал, жумбақларды келтирип үтеді.

1940-жыллары республикадан шиғиўши «Қизил Қарақалпақстан» х.б газета-журналларда Қ.Айымбетов, Ж.Аймурзаев, Н.Дәўқараевлардың фольклор бойынша илимий изертлеўлері жәрияланды.

С.Маўленов пенен Ш.Хожаниязовлар Қурбанбай жыраўдан «Қириқ қиз», «Қурбанбек», «Шийрин-Шекер», «Эр Қосай», «хажигирей» дәстанларын, әбдимурат жыраўдан «Мәспатша»ни, Қаражан бақсидан «Дәўлетярбек» дәстанин жазип алған.

А.Бегимов қарақалпақ фольклорының бир қанша үлгилерин жазыўға қатнасып, олардан «Қырық қыз» дәстанын, «Жүз аўиз ўтирик айтқан шопан» ертегин баспадан шығарады.

Қ.Айымбетов атаклы Өгиз жыраўдан «Алпамыс» дәстанын жазып алып, ол «Едиге» дәстанын да жазып алады хэм бул дәстанды баспада жарық көреді.

1930-жыллардың ақыры хэм қыркыншы жыллардың басындағы фольклорлық экспедицияға Қ.Айымбетов пенен бирге О.Қожуровта қатнасып Қ.Айымбетовтың баспаға таярлаўында биринши «Қарақалпақ халық творчествосы» деген ат пенен мийнет шиқти.

Қарақалпақ фольклори бойынша жергиликли илимпазлар күзге түсерлик дәрежеде мийнет этти. Қ.Айымбетов «Қарақалпақ әдебияти хэм искусствоси» журналында «Қарақалпақ фольклори», «Қарақалпақ әдебиятиниң түрлері» атлы илимий мақалаларын жәриялады.

Сониң менен бир қатарда қарақалпақ фольклорын

Әдебиятлар

1. Алламбергенов К. Қарақалпақ халық дәстаны «Едиге». - Нөкис: Билим, 1995. - 228 б.
2. Дәўқараев Н. Шығармаларының толық жыйнағы. 2-том. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1977. - Б.27.
3. Жирмунский В.М. Тюркский героический эпос. - Л.: Изд. Наука, 1974. - 728 с.
4. Максетов Қ. Қарақалпақ фольклористикасы. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1989. - Б.155.

РЕЗЮМЕ. Мақолада қарақалпақ фольклоршунослиги фани пайдо бўлиш ва ривожланиш босқичлари илмий-назарий ўрганилган. Шунингдек, қарақалпақ фольклоршунослигини тадқиқ қилган хориж ва маҳалии олимларнинг илмий меҳнатлар этироф етилган.

РЕЗЮМЕ. В статье научно и теоретически исследуются этапы возникновения и развития каракалпакской фольклористики. Также признаны получили научные труды зарубежных и отечественных ученых, исследовавших каракалпакский фольклор.

SUMMARY. In the article, the stages of emergence and development of Karakalpak folkloristic science are scientifically and theoretically studied. Also, the scientific works of foreign and local scientists who researched Karakalpak folklore were recognized.

DÁWLETYARBEK DÁSTANINIŇ QARAJAN BAQSI KABULOV VARIANTI HAQQINDA

U.X.Esemuratova – tayanish doktorant

Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti

Tayanch so'zlar: folklor, doston, janr, syujet, xarakter, qahramon.

Ключевые слова: фольклор, эпос, жанр, сюжет, персонаж, герой.

Key words: folklore, epic, genre, plot, character, hero.

Dástanlar qaraqalpaq xalqınıń táriyxı, úrp-ádet dástúrleri, turmısı hám mádeniyatın úyrtleniw dǵ úlken

изертлеўлердин нәтийжеси сыпатында көп ғана ири көлемдеги кітаптар пайда болды. Мәселен, Н.Дәўқараевтың «Революцияға шекемги қарақалпақ әдебияти тарийхының очерклері», И.Сағийтовтың «Қарақалпақ халқының қахарманлық эпосы», Қ.Максетовтың «Қарақалпақ қахарманлық дәстани «Қырық қыз», «Қарақалпақ қахарманлық дәстанларының поэтикасы», «Қарақалпақ фольклорының эстетикасы», Қ.Айымбетовтың «Халық даналығы» кітаптарын атап өтиўге болады.

Н.Дәўқараевтың «Қарақалпақ әдебияти тарийхының очерклері» атлы докторлық диссертациясы мине усындай изертлеў жумысларының даўамы болды. Диссертацияның фольклорға арналған бөлиминде «Қарақалпақ аўыз әдебиятының тарийхый дереклері», «Қарақалпақ аўыз әдебияты хэм оны айтыўшылар», «Қарақалпақ аўыз әдебиятының түрлері хэм тематикасы» деген бөлимлерден турады. Илимпаз усы мийнетинде фольклордың түрлерине хэм «Алпамыс», «Қоблан», «Қырық қыз» дәстанларына биринши илимий талқы жасайды.

Н.Дәўқараевтан кейин «Алпамыс», «Қоблан», «Қырық қыз» дәстанларин кең изертлеген И.Сағийтов болды. Оның «Қаракалпакский героический эпос» атлы монографиясы басылып шықты. Кітап «Қарақалпақ эпосына улыўма характеристика менен басланып, онда эпостың дәрелиў дәўири тийкаргы өгешеликлері, көркемлик өгешеликлері «Қоблан», «Алпамыс», «Қырық қыз» сияқлы дәстанларға илимий көз-қарастан баха берилип өткен.

Ал, атаклы фольклорист Қ.Максетовтың «Қарақалпақ қахарманлық дәстанларының поэтикасы» атлы мийнети бахалы кітаптардан есапланып, бул илимий мийнет қарақалпақ қахарманлық дәстанларының жанрлық өгешеликлері, идеялық хэм көркемлик өгешеликлері, композициялық қурылысы хэм образлары, қахарманлық дәстанлардың сүўретлеў усыллары, қахарманлық дәстанлардағың проза хэм қарақалпақ халық поэзиясында қосық дәретіўшилиқ мәселесине» сияқлы баптардан турады.

Қ.Айымбетовтың «Халық даналығы» кітабында халық аўизеки дәретпесине тийисли көплеген материаллар бар. Илимпаздың «Қарақалпақ фольклоры» атлы мийнети университет студентлери ушын қолланба ретинде басылып шықты.

Қ.Мәмбетов тәрпіннен «Фольклор хэм әдебият» кітабы басып шығып бунда турмыс-салт жырлары, беташар, жоқлаў, бәдик, гүлапан хэм толғаўлар хакқында тоқтады. фольклортаныў

Қарақалпақ фольклортаныў тараўында көплеген илимий қәнийгелер мийнет ислеп миллий мәдений хэм руўхий мийрасымыздың сақланыўына хэм өсип раўажланыўына өзлериниң үлеслерин қосып атыр.

Dáwletyárbek dástanınıń 4 variantı jazıp alındı. Ózbekstan Respublikası Ilimler akademiyası Qaraqalpaqstan bólimi kitapxanasında Dáwletyárbek dástanınıń tórt variantı saqlanadı [1:54]. Solardıń biri belgili ilimpazlar Sádırbay Máwlenov hám Shámshet Xojaniyazovlar tárepinen 1939-jılı Qarajan baqsı Kabulovtan jazıp alınğan variantı ayrıqsha qızıǵıwshılıq oyatadı. Bul dástan 2005-jılı A.Kalenderova tárepinen baspaǵa tayarlaǵan biraq búgingi kúńge shekem óz aldına kitap bolıp keń jámiyetshilikke usınılmaǵan hám búgingi kúńde S.Máwlenov, Sh.Xojaniyazovlar ÓzRİA Qaraqalpaqstan bóliminiń kitapxanasına tapsırǵan variantı bar, inventar N0 173320 P-433.

«Dáwletyárbek» dástanı táriyxıy dástan toparına kiredi. Bul dástan boyınsha bir qansha maǵlıwmatlar belgili folklorist Qabıl Maqsetovtıń miynetlerinde berilgen. Ol «Dáwletyárbek» dástanına ayrıqsha qızıǵıwshılıq bildirip, izertlew jumısın alıp barıp, dástan haqqında tómendegi pikirlerdi bildiredi: «Dáwletyárbek» dástanı dóregen jeri házirgi Qaraqalpaqstanınıń Qońırat rayonınıń territoriyası. Dáwletyárbek belgili táriyxıy adam, shayır hám batır bolǵan kisi. XVIII ásirdiń ekinshi yarımında jasaǵan, Dáwletyárbek ákesi Qońıratqa belgili nayıp bolǵan, onı Eshmurat nayıp dep ataydı eken [1:54-55].

Folklorist Qabıl Maqsetov dástanınıń Qarajan baqsı variantı úlken qızıǵıwshılıq tuwdırıwın aytıp ótip «meniń oyımsha bul variant Berdaq baqsı qayta islegen úlgi bolıwı kerek. Berdaqtıń qızı Húrlimanınıń balası Qarajan baqsıǵa miyras bolıp qalǵan «Dáwletyárbek» dástanın salıstırıp izertlewde úlken áhmiyetke iye boladı» [1:58-59]. Usıǵan qaraǵanda Berdaq shayır óziniń shayırılıq stiline, Húrliman baqsı, kórkem tillik ózgesheligin dóretiwshilik penen islep, dástandı toy-jıynlarda tınlawshı xalıqtıń diydine qolaylastırıp islegen bolıwı múmkin. Haqıyqatında da Berdaq shayırdıń baqsıshılıq óneri 6 perzentı ishinde eń súyikli perzentı Húrlimanǵa ótken. Qarajan baqsı Húrlimanınıń sheber baqsıshılıǵı haqqında, onda azlı-kem shayırlıqtıń bolǵanlıǵın, al biraq onıń Berdaq úlgerilerin ózertpey aytqanlıǵı jóninde mudam sóyleytuǵın edi. Húrliman óz balası Qarajandı 5-6 jasında-aq qasına alıp, toy-merekelerge alıp barıp júrgen. Usı waqıtlardan baslap-aq oǵan janapayslı retinde duwtar shertiwdi úyretken [4:303].

Qarajan baqsı variantı qosıq penen qara söz aralasıp bayanlanǵan. Kólemi 40 betten ibarat. Bul variant «Dáwletyárbek» dástanınıń Narbay baqsı variantı menen salıstırǵanda derlik mazmunı birdey biraq syujettiń tolıqlıǵı, waqıyaların ayqın bayanlanıwı, kompozitsiyalıq qurılısınıń sheber qurastırılıwı hám qosıqları menen ózgeshelenip turadı. Bul dástanda Dáwletyárbektiń awzınan aytılǵan «Biziń Sarqush dúldüli edi», «Sawdigim», «Qaldı», «Ne goshshaq», «Janannıń kelgen jerleri», «Yaranlar», «Meniń yarım qayda bolar», «Elatım yadıma tusti náyleyin», «Bolmas», «Aman ba», «Kündir búgin», «Zindan ishinde», «Degeyseń», «Alay-shulay degen ellerim bardı» qosıqları dástanınıń mazmunın bezep tur [3:307].

Dáwletyárbek dástanın Narbay baqsı variantı menen salıstırǵanda mazmunı hám syujeti biraz ózgesheliklerge iye. Narbay baqsı variantında Dáwletyárbek balǵalı urıwınan shıqqanlıǵı bayan etilse, Qarajan baqsı variantında «Qıyat» urıwınan ekenligi ayıladı. Bul jaǵday Dáwletyárbek qaysı urıwdan shıqqanlıǵı haqqındaǵı gúmandı payda etedi. Ádette qaraqalpaq dástanlarında baqsı, jırawlar atqarǵan variantlarında urıw, qawimniń atı ózgerissiz beriledi. Waqıyaların qısqa yáki tolıqlıǵı, personajlardıń sanı kemeyiwı yaki artıwı, ayırım orınlardıń ózgeriske ushıraǵanın kóriwimizge boladı. Sonday aq, Qarajan baqsı variantında feodallıq dástúr elementı gezlesedi. Dástanda Dáwletyárbek eki hayalı bar ekenligi haqqında ayıladı. Eki hayalınan eki perzentı bar bolıp, biriniń atı Allayar, ekinshisi perzentı Qudıyar. Bul haqqında dástanda tómendegishe bayan etiledi: Ekisi máslihat etip

turdı, máslihat etip turǵanda kishkentay hayalı usı esikke kelin bolıp kelgeli, bir kúńde hámle bolıp, bir kúńde pitip, Allayardı sen tuwdıń, Qudıyardı men tuwdım, sonda súyinshi sorǵan qayınlerimnen ettisi úyime qaraǵanda, júregi jarılıp kettimken,- dep keldi. Soǵan qaraǵanda perzent jan kisi shıǵar deymen. Allayardı sen, Qudıyardı men kóterip Dáwletyárbek qolına tutayıq, - dep aldına shıǵıp, Dáwletyárbekke keldi.

Qarajan baqsı variantındaǵı jáne bir ózgesheliklerden biri Dáwletyárbektiń ákesi 7jasında qaytı boladı hám ol Qońırat eliniń úlken bayların qolında tárbiyalanadı. 25 jasında at minip, bul attı Sarı qus dep ataydı. Sarı qus házireti Áliydıń dúldúline megzetip, dástanda tómendegishe táriplenedi:

Keliń begler tamasha áyley,
Bizin Sarı qus budin edi.
Gáh uship, gáh qonıp,
Uship kelatqan qusmedi.
Báhárde esken jel kibi,
Baǵlardan asqan qus kibi,
Buwlarday burqırap demi,
Kelgen Sarıqus dúldüli edi [2:3].

Dástanınıń kompozitsiyalıq qurılısı, onıń ideyalıq mazmunında ayqın kórinedi. Bunda xannıń nahaqlıǵı, ádilsizligi hám jawızlıǵı qaralanadı, oǵan qarsı ádilliktiń, haqıyqatlıqtıń gúresi, sırtqı jawlardan qorǵanıw, xalıqlar doslıǵı, batırılıq hám mártlikti ulıǵlaw sıyaqlı joqarı ideyadaǵı xalıqlıq arzu-árman ózgeshe kóterinkilik penen jırlanadı. Dástanınıń mazmunınan qaharmanlıq penen batırılıqtıń, tuwǵan elge sadıqlıqtıń ulıǵlanıwın kóremiz. Bul dástan bas qaharmanı Dáwletyárbek obrazı tiykarında ashıp beremiz.

Dáwletyárbek Sarıqustı táriplewde 5 perdege 32 nama salıp aytqan. Dástandaǵı tiykarǵı obraz batırdıń atı bolıp, syujettegi konflikt usı at sebepli júzege keledi. Xiywa xanlıǵı tárepinen ótkerilgen at shabista Sarıqus birinshi bolıp keledi. Sol waqıtta Allayarxan Sarıqustıń iyessin óltirgenge 4000 tilla beremen dep jar uradı [2:4]. Bul waqıyadan soń Dáwletyárbektiń anası türkmen eline ákesiniń dostı Mámmet sardar jolıǵıwın aytadı. Dáwletyárbek jalǵız júrmesin dep, izinen 40 jigiti keledi. 40jigit obrazı qaraqalpaq qaharmanlıq dástanlarında kóplep ushırasadı. Dástanınıń Qarajan baqsı variantında Dáwletyárbek shabandoz, shayır, sazende ekenligin kóriwimizge boladı. Sonıń menen birge qaharmanlıq úlgerińdiń ayırım belgileri ushırasadı. Qızılbas patshası láchker tartıp kelgende 8kún mártlershe urıs saladı biraq atına qamsı urǵanlıǵı sebepli zindanǵa tusedi. Batırlardıń sawash maydanında dushpan qolına zindanǵa túsıw motivi qaraqalpaq dástanları ishinde kóplep ushırasadı. Mısalı: «Alpamıs» dástanında mástan kempirge aldanıp 7jıl zindanda bolıwı hám ol jerden shıńqobız shertip onıń jaǵımlı naması haqqında Arzayımınıń xabar tabıwı hám sol arqalı zindannan shıǵıwı, «Yusup Axmet» dástanında Yusuptıń Qızılbaslar menen urısıp, hiyle jolı menen tutqınǵa túsıwı hám óziniń shayır sazen-deligi arqalı Iran shayırları menen aytısıwda olardı jeńip óz eline qaytıwı sıyaqlı epizodlar bul dástanda da ushırasadı. Biraq Qarajan baqsı variantınıń jáne bir ózgesheliklerinen biri Dáwletyárbek 3ay zindanda bolıp, 8kúnnen keyin qorjınınan sazın alıp qosıq aytqanınan ushqan qus, ǵaz bolsın, úyrek bolsın aylanıp Dáwletyárbektiń saz benen dawısına aylanıp ketpey turatuǵın edi. Bul jaǵdaydı kórgen zindandaǵı baǵman patshaga barıp aytadı. Patsha esitkenine tań qalıp Dáwletyárbekti alıp keliwın aytadı. Sonda patsha: Sen elińnen ayrılıp zindanda jatqanıńdı ayt, tárip etip jıǵlama,-dedi. Ájep boladı dep qapada jatqan Dáwletyárbek patshaga qarap bir söz aytıp turǵanı:

Jolim tústi Qızılbastıń eline
Elleriniń bar biziń elge megezemes.
Men túsınbeymen lalaylasqan tilge,
Tilleriniń bar biziń tilge megezemes.
Jigitleri bardur márwer tapanlı,

Bedewleriń bardur shapanlı,
Mallarıń bärin shoshqa jıynay qalgannı,
Mallarıń bar biziń malğa megzemes [2:35].

Patsha onıń shayırlılıq, sazendelik sheberliklerine algıs aytıp, sawğa salam berip öz eline qaytaradı. Dástanda qaraqalpaq dástanlarına tán bolğan tús kóriw motivi ushırasadı. Dáwletyarbek Qızılbaslar eline kelgende kóp jasağan mamannıń úyinen pana tawıp 40 kún jasaydı, qırıq birinshi kúni mama tús kórip, Dáwletyarbekke úyinen ketpewin, túsinde onı óltirgenin jılay-jılay aytadı. Biraq Dáwletyarbek saparın dawam etedi hám Qızılbaslar qolına tutqıǵa túsedi.

Ádebiyatlar

1. «Дәўлетярбек», Нөкис: «Қарақалпақстан» 1995.
2. «Дәўлетярбек», Қаражан бақсы варианты. ӨзРИАҚБ қолжазбалар фонды. Инт. П-433 //№ 173320/б. Жазып алған Қабыл Максетов, 2005.
3. «Дәўлетярбек». Эпос. ӨзРИАҚБ қолжазбалар фонды. III-33.
4. Максетов Қ. Дәстанлар, жыраулар, бақсылар, - Нөкис: «Қарақалпақстан» 1992.

РЕЗЮМЕ. Мақоллада қарақалпақ халқ дostoni Davlatyorbekning Qarajan baxshi varianti hususida so'z yuritilgan. Ushbu variantning boshqa variantlardan farqi qiyosiy tarzda organilgan. Qarajan baxshining syujeti, bayonlashdagi va badiylikni oshirishdagi mahorati ko'rsatib berilgan. Dostondagi voqealarni tasvirlashdagi Qarajan baxshining individual istedodi tadqiq etilgan. Baxshi variantining o'ziga xos hususiyatini asoslab bergan.

РЕЗЮМЕ. В статье рассматривается версия каракалпакского народного эпоса Давлатёрбека «Қаражан Бахши». Отличие этого варианта от других вариантов организовано сравнительным образом. Показан сюжет Каражана Бахша, навыки повествования и художественного развития. Исследуется индивидуальный талант Каражана Бахши в описании событий эпоса. Бахши объяснил уникальную особенность варианта.

SUMMARY. The article discusses the version of the Karakalpak folk epic Davlatyorbek's Karajan Bakhshi. The difference between this option and other options is organized in a comparative way. The plot of Karazhan Bakhsh, the skills in narration and artistic development are shown. The individual talent of Karazhan Bakhshi in describing the events of the epic is studied. Bakhshi explained the unique feature of the variant.

THE BEST LITERARY ACHIEVEMENTS OF EASTERN AND WESTERN LITERATURE OF THE XX CENTURY IN THE FIGURE OF RALPH ELLISON

Z.Gulomova – PhD student of National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulubek

Таянч сўзлар: адабиёт, жамият, инсон моҳияти, ёзувчи, тараққиёт, асар, таржима, бадий ютук.

Ключевые слова: литература, общество, человеческая сущность, писатель, развитие, произведение, перевод, художественное достижение.

Key words: literature, society, human essence, writer, development of world literature, work, translation, artistic achievement, cultural property.

Introduction. The article deals with the life and work of one of the founders of the novel genre - in Western literature of the twentieth century, Ralph Ellison who made a huge contribution to the development of modern Western and Eastern literature, is of current importance. The literatures of some peoples at certain stages of their development interacted to a greater or lesser extent with the literatures of other peoples, while having common and different features both in subject matter and in the depiction of their positive and negative characters. It is known that by the XX th century there were great changes in the social, economic and political life of society. During this period. Science and Technology developed at an incredibly fast pace. In such conditions, by the middle of the twentieth century in Western countries, great attention began to be paid to the analysis of human essence, interests, the study of Eastern philosophy, which gives priority to humanitarian and justice values, issues of human spiritual perfection. Western literature and Eastern literature are like huge sycamore trees, you rest in their shade, you forget your pains, and all your worries go away. If we talk about their differences, Western literature is more realistic, Eastern literature is written more like myths, legends, and dreams. Some of Eastern literature shows it as much as Western literature, among the representatives of Western literature, as Balzac, Shakespeare, Schiller, Guy de Maupassant's works are fundamentally different from each other, each of them has its own way, its own style. The main thing is that it is very difficult to predict the development of events in the texts of Western literature, which is full of unexpected events and actions, where there are a lot of new phrases and sentences. However, the most important thing is that there are many examples of creativity that you can easily understand in the whole work even if you are learning this language only. Most of the literary works in the world serve to understand

the identity of a person. The skill of the writer will either make the reader rise or fall. Moreover, it should be noted that literature feeds our minds. In addition, world literature expands our worldview, teaches us to look at issues from a different perspective. In order to study the traditions, politics, culture, spirituality, enlightenment, and language of the world, one must first study the literature of that country, because literature closely connects nations to nations, people to people, strengthens ties, causes peace, and contributes to raising an individual to the level of a person. Today, at the end of the second decade of the 21st century, if we look at the path taken by our literature, we can clearly see that the 20th century was a turning point in literature. During these years, various changes took place in the world of poetry, the principles of writing about human personality, social problems, painful emotional experiences, love, emigration, life's worries, life's complications without fear began to take place.

Ralph Waldo Ellison was born on the March 1, 1914, in Oklahoma City and died on the April 16, in 1994, in New York [5]. He was African-American writer, literary critic and essayist. In the late 1940s, Ellison earned through criticism and worked on the novel "The Invisible Man". He is best known for his only completed novel, "The Invisible Man" which was written in 1952, which won him the National Book Award in 1953. This work, dedicated to the search for identity and place in society, became Ellison's most significant work. Written from the perspective of an unnamed African-American man living in 1940s in New York and dealing with taboo topics, the novel was a great success and won the author the prestigious National Book Award.

Ellison spent 1955-1958 in Europe, lived for some time in Rome. He then returned to the United States to take a position teaching American and Russian Literature at Bard